

1. Obiekt

WODOCIĄGOWA WIEŻA CIŚNIEN - KOLEJOWA

2. Czas powstania

1952

3. Miejscowość

WROCLAW - GADÓW

11. Widok ogólny wieży ciśnien, neg. 300/ / ; sytuacja; orientacja 1:100.000

4. Adres

ul. Elbląska

nr hipoteczny

Nowy Dwór?

5. Przynależność administracyjna

województwo wrocławskie

gmina Wrocław

pow. miejski

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Breslau (do 1945)

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo wrocławskie

powiat Wrocław

8. Właściciel i jego adres

Dolnośląska Dyrekcja Okręgowa Kolei
Państwowych,
Wrocław, ul. Joannitów 13

9. Użytkownik i jego adres

Oddział Budynków PKP,
Wrocław, ul. Joannitów 13

10. Rejestr zabytków

Nr A/5857 data 16.02.2015

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu

Wodociągową wieżę ciśnieniową zbudowano dla kolejowego wodociągu lokalnego zaopatrującego w wodę trakcyjną i technologiczną obiekty stacji kolejowej Wrocław-Gądów.

Wodę czerpano z rz. Odry przez przepompownię usytuowaną w odl. ok. 3 km od wieży ciśnieniowej. Pompami odśrodkowymi o napędzie elektrycznym tłoczono ją do wieży ciśnieniowej. Tutaj w piwnicy usytuowano stację pomp II stopnia (pompy odśrodkowe o napędzie elektrycznym), które podawały wodę do zbiornika wieżowego, skąd grawitacyjnie docierała do lokalnej sieci wodociągowej.

Z chwilą wycofania z ruchu parowozów jej zadania uległy poważnemu ograniczeniu i począwszy od lat 70-tych XX w. traktowana była w kategoriach rezerwy wody technologicznej i p-poz. W końcu lat 80-tych definitywnie wyłączono ją z eksploatacji.

Architektura wieży utrzymana jest w duchu konstruktywizmu przełomu lat 40/50-tych XX w. Jest to budowla o czytelnym ustroju nośnym, wręcz eksponująca swoje funkcje. Projekt architektoniczny i konstrukcyjny tego modelu kolejowej wieży ciśnieniowej wykonano w 1948 r. w Zarządzie Odbudowy Kolei Państwowych w Katowicach. Ten model wieży ciśnieniowej realizowany był w latach 50-tych na wielu stacjach kolejowych Polski, m.in. na stacjach kolejowych Wrocław Główny, Brzeg, Czempin, Głogów. Wdrożono go również na Gądowie.

Budowlę tego zbiornika wieżowego przypisujemy typowi skupiającemu wieże wodne o pryzmatycznych trzonach niosących pryzmatyczne głowice o płaskich podstawach i mocnym nadwieszeniu, którą to formę zyskać mogły dzięki zastosowaniu szkieletu żelbetowego i wsparciu zbiornika na masywnym, żelbetowym ruszcie.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

Wodociągowa wieża ciśnieniowa usytuowana jest w linii torów kolejowych, w odległości ok. 80 m. na płn., na wysokości dawnej nastawni (ob. nieczynnej). W ostatnich lat rozbudowano wokół niej osiedle domów jednorodzinnych, tak, że obecnie usytuowana jest na obszernym skwerze organizującym przestrzeń nowej zabudowy.

Materiał. Budowla wieży posadowiona na pierścieniowej ławie fundamentowej – betonowej, o szerokości w podstawie 2,2 m. i 1,1 m. w koronie. Trzon w konstrukcji szkieletowej. Ustrój nośny stanowi 8 żelbetowych słupów rozstawionych symetrycznie na okręgu o średnicy 10,0 m. Powiązane są z sobą poprzecznie żelbetowymi belkami (na wys. 1,6 m., 6,9 m., 12,2 m., 17,5 m. Wypełnienie przestrzeni między słupami betonowe, wylewane na mokro, w szalunkach drewnianych. Na poprzecznicach obiegających słupy nośne na poz. 17,5 m. ułożono ruszt z 4 wykrzyżowanych belek żelbetowych. Na nim oparto strop masywny, betonowy, wylewany na mokro. Na koronie trzonu, na wys. ok. 19,0 m. ułożono ruszt z belek żelbetowych o długości 12,72 m. Położono na nim strop zbiornikowy, betonowy. Bezpośrednio na nim wspiera się również żelbetowy zbiornik wody, pierścieniowy, o dnie płaskim, dwukomorowy (wewnętrzny o średnicy 1,5 m. i zewnętrzny o średnicy 5,8 m.). Wokół zbiornika obejście – pomost roboczy. Ruszt podzbiornikowy połączono na krawędziach poprzecznicami z belek żelbetowych o dług. ok. 5,3 m. każda. Na tej podstawie oparto ścianę osłonową zbiornika wykonaną w konstrukcji szkieletowej (8 pionowych słupów żelbetowych połączonych u góry poprzecznicami), wypełnionej betonem na siatce stalowej. Bezpośrednio na ścianie osłonowej (głowicy) położono konstrukcję dachu, typu stropodachu żelbetowego, krytego papą na lepiku. Na krawędzi dachu poprowadzono stalową barierę wysokości ok. 0,8 m. wykonaną z kątowników stalowych, spawanych. W żelbetowej konstrukcji szkieletowej wykonano również świetlik/wywietrznik usytuowany w szczycie połaci dachowych (o średnicy 2,5 m.). Pokryto go również stropodachem betonowym, krytym papą na lepiku. Ściany boczne świetlika przeszklono. Komunikacja pionowa do kondygnacji podzbiornikowej (na poz. 17,5 m.) prowadzona jest betonowymi schodami przy ścianach wewnętrznych wieży. Wyżej – do podstawy zbiornika – drabina stalowa. Drabina stalowa umożliwia również dostęp do górnej krawędzi zbiornika (umieszczona na pomoście roboczym i prowadzona po zewnętrznym płaszczu żelbetowego zbiornika). Stolarka okienna trzonu metalowa, z poziomymi podziałami wysokiego okna. Stolarka okienna trzonu metalowa, typu przemysłowego. Otwory okienne piwnicy wieży opatrzone stolarką drewnianą i okratowano z zewnątrz prętami stalowymi o średn. 1,0 cm. Drzwi wejściowe do wieży drewniane, obite z zewnątrz blachą stalową, ocynkowaną, dwuskrzydłowe. Na poziom parteru wieży (1,6 m.) prowadzą schody betonowe otoczone barierami stalowymi. Posadzki piwnicy i parteru oraz kondygnacji podzbiornikowej – betonowe, zacierane na mokro.

Plan. Trzon wieży na rzucie 8-kąta foremnego o boku 3,94 m. Podziałów wewnętrznych kondygnacji nie wprowadzano – wyjąwszy kondygnację podzbiornikową. W piwnicy urządzono stację pomp II stopnia, wprowadzono piec grzewczy i skład opału.

Bryła. Wieża podpiwniczona, 2-kondygnacyjna. Trzon o stałej średnicy ku górze niesie głowicę opartą na planie 8-kąta foremnego, pryzmatyczną, mocno nadwieszoną, o płaskiej podstawie i przykrytą 8-połaciowym dachem o niewielkim spadku, w którego szczycie usytuowano pryzmatyczny świetlik/wywietrznik. Wejście do wieży od zach. po schodach prowadzonych poza bryłą wieży.

Elewacje. Betonowe, tynkowane, gładkie. W ścianie osłonowej ustroju nośnego trzonu od zach. i wsch. prowadzono pasy wysokich otworów okiennych biegnących niemal przez całą wysokość trzonu. W głowicy symetrycznie rozmieszczono 8 prostokątnych otworów okiennych, podobnie jak w kondygnacji najniższej – piwnicy. W elewacjach czytelny szkielet konstrukcji trzonu i głowicy. W jego linii jak i w liniach otworów okiennych akcentowane linie pionowe budowli.

Instalacje. Elektryczna, odgromowa, wodna, kanalizacyjna.

<p>14. Kubatura ok. 1800 m³</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa ok. 150 m².</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne Kolejowa wieża wodna</p>	<p>17. Użytkowanie obecne Wylaczona z eksploatacji. Programu użytkowego brak</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie</p> <p>W okresie eksploatacji wieży (ok. 1952-1990) roboty ograniczano do bieżących przeglądów i konserwacji zbiornika wody. Nie wprowadzano zmian w zakresie konstrukcji i materiału, planu, bryły, elewacji czy instalacji funkcjonujących w budowlu. Utrzymała kształt oryginalny.</p> <p>W 1993 r. z inicjatywy Oddziału Budynków i Zarządu Drogowego DOKP we Wrocławiu wykonano (Monika Drzewicz) koncepcję architektoniczną zagospodarowania wieży. Pracę wykonano w ramach praktyk zawodowych studentów Wydziału Architektury Politechniki Wrocławskiej prowadzonych przez BSiDZT S. Januszewski. W sumie wykonano ok. 32 koncepcji nowych programów użytkowych dla różnych, wyłączonych z ruchu obiektów kolejowych (dworce, nastawnie, wieże ciśnień, inne). DOKP Wrocław w oparciu o te koncepcje prowadzi akcję pozyskania dla tych obiektów nowych użytkowników. Promocji towarzyszą ekspozycje koncepcji architektonicznych, o których mowa wyżej (Dom Technika Wrocław - wrzesień 1993, Budynek Dyrekcji DOKP Wrocław - październik 1993). W 1994 r. Fundacja Otwartego Muzeum Techniki opublikowała prace wykonane w ramach współpracy z DOKP Wrocław.</p> <p>W 1994 r. Oddział Budynków PKP zabezpieczył obiekt przed penetracją osób niepowołanych. Zamurowano otwór wejściowy (demontując drzwi i ościeżnicę), zamurowano okna piwnicy (demontując stolarkę).</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Ustrój nośny wieży w stanie bardzo dobrym. Ściany osłonowe dobre. Nieznaczna, punktowa korozja betonu. Ubytki tynku na elewacjach, zwłaszcza w niższych partiach wieży. Metalowa stolarka okienna trzonu skorodowana, pozbawiona w części oszklenia. Krata jednego z okien piwnicy przecięta. Pokrycie dachu wymaga wymiany (papa na lepiku). Instalacja elektryczna sprawna.</p> <p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Z uwagi na standardowy model nie widzimy potrzeby ochrony prawnej obiektu - wpisu do rejestru zabytków. Karta ewidencyjna stanowi wystarczającą formę dokumentacji konserwatorskiej - archiwalnej. Kwestię utrzymania budowli pozostawić właścicielowi, zwracając uwagę, że posiada ona jednak walory architektoniczne i krajobrazowe. Z uwagi na jej usytuowanie mogłaby - odpowiednio zagospodarowana - stanowić istotny element identyfikujący osiedle na Gądowie.</p> <ul style="list-style-type: none"> - opracować i wdrożyć nowy program użytkowy wieży, np. turystyczny, gastronomiczny. Rozważyć możliwość zmiany właściciela. - wdrażając nowy program adaptujący wieżę do nowych potrzeb prace adaptacyjne prowadzić w oparciu o projekt akceptowany przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (dopuszcza się demontaż zbiornika wody, nowe podziały międzykondygnacyjne, opracowanie nowej elewacji). - utrzymać bryłę budowli 	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

- Kartoteki środków trwałych Oddziału Budynków PKP we Wrocławiu,
- Obliczenia statyczne wieży ciśnień na Gądowie, w: tamże.
- M. Drzewicz, Koncepcja architektoniczna zagospodarowania wieży ciśnień na Gądowie do nowych zadań: biuro turystyczne, hotel, kawiarnia, mieszkanie - wykonana w 1993 r. w ramach praktyk zawodowych studentów Wydziału Architektury Politechniki Wrocławskiej prowadzonych przez BSIDZT S. Januszewski, w: archiwum Fundacji Otwartego Muzeum Techniki

22. Bibliografia

- S. Januszewski, Wassertürme an den Bahnstrecken des Oderlandes, XIX Congres ICOHTEC, Wien 1991
- S. Januszewski, Wodociągowe wieże ciśnień woj. poznańskiego, w: Sprawozdania BSIDZT S. Januszewski, Wrocław 1992, nr 7, mnps.
- DOKP oferuje. Obiekty kolejowe wyłączone z eksploatacji do zagospodarowania, wyd. Fundacja Otwartego Muzeum Techniki, Wrocław 1994.

23. Źródła ikonograficzne i fotograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)**24. Uwagi różne****25. Opracował; program komputerowy karty - Word for Windows - BSIDZT S. Januszewski**

tekst dr Stanisław Januszewski 30 wrzesień 1994 r.

plany, rysunki Monika Drzewicz 15 sierpień 1993 r.

zdjęcia fotogr. dr Stanisław Januszewski 15 wrzesień 1994 r.

miejsce przechowywania negatywów BSIDZT S. Januszewski

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO !

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)**27. Załączniki**

Nr 1 - dokumentacja rysunkowa

Nr 2 - dokumentacja fotograficzna

1. Miejscowość

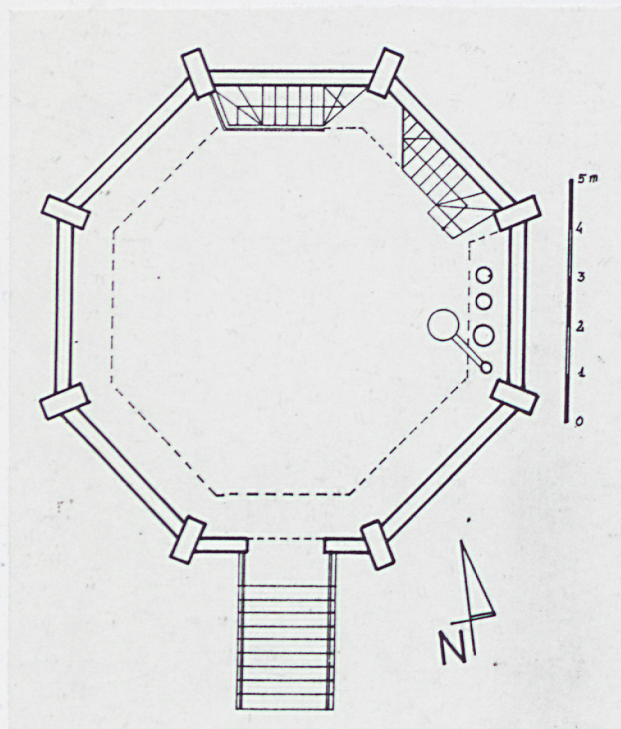
WROCŁAW - GĄDÓW

2. Obiekt

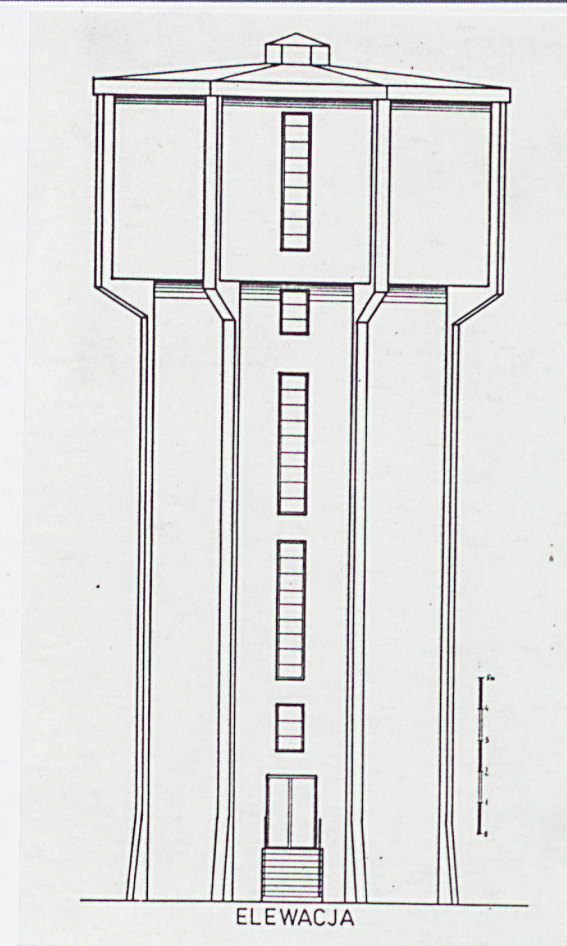
**WODOCIĄGOWA WIEŻA
CIŚNIEŃ - KOLEJOWA**

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja rysunkowa

Rzut parteru wieży ciśnień, przekrój pionowy, elewacja frontowa

VERTE! Zamieszcza się tutaj rysunki z planszy opracowanej, pod kierunkiem dr S. Januszewskiego, przez studentkę Wydziału Architektury - Monikę Drzewicz. Przedmiotem pracy była koncepcja architektoniczna adaptacji kolejowej wieży ciśnień na Gądowie do nowych zadań (patrz rubr. 21).

Wkładkę założył: dr Stanisław Januszewski 15 luty 1994 r.

Miejsce przechowywania negatywów: BSiDZT S. Januszewski

KOLEJOWA WIEŻA WODNA WROCLAW - GADÓW

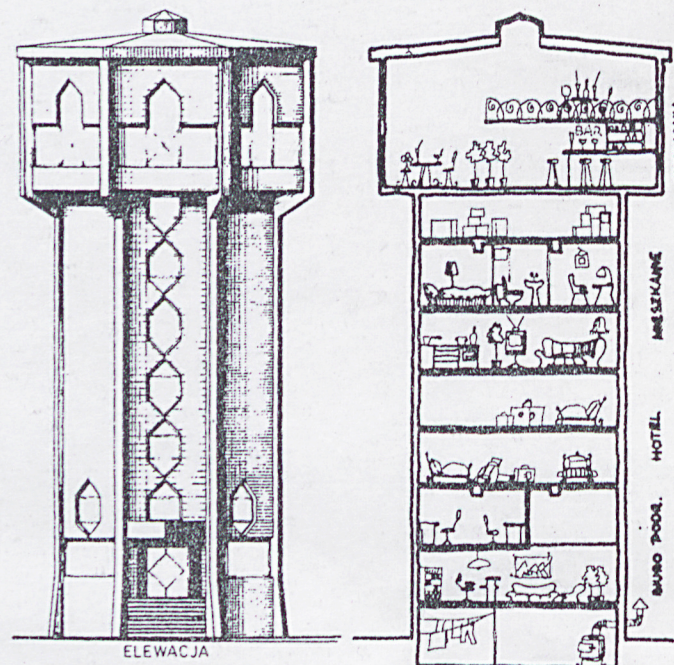
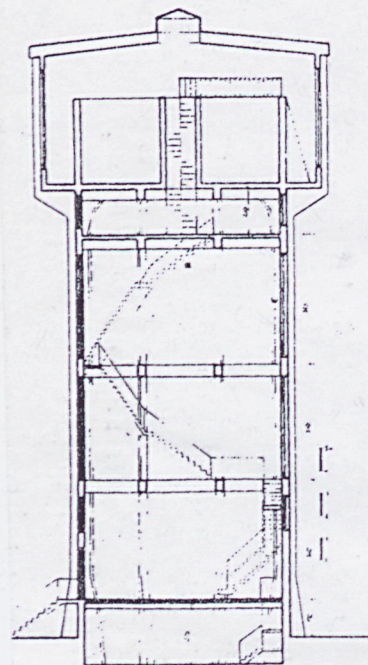
PROPOZYCJA ADAPTACJI

- 1 KUBATURA 2000 m³
- 2 PROJ. POW. UŻYTKOWA - 600 m²
- 3 POWIERZCHNIA DZIAŁKI - 800 m²
4. OTOCZENIE - OSIEDLE DOMKÓW JEDNOROD.

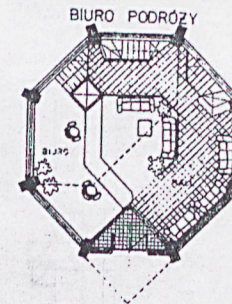
PROPONOWANA FUNKCJA

1. BIURO PODRÓŻY
2. HOTEL
3. MIESZKANIE
4. KAWIARNIA

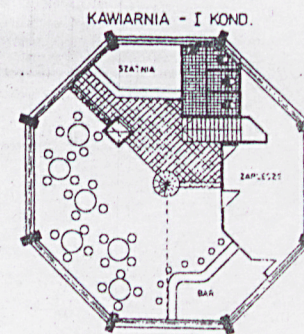
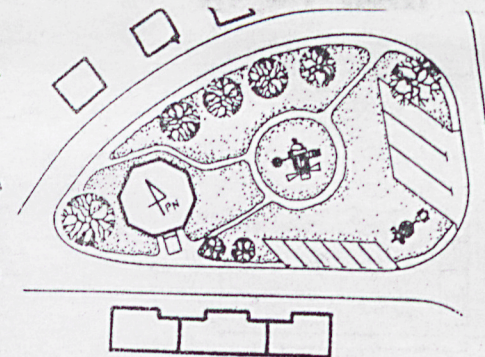
OPRACOWANIE MONIKA DRZEWICZ
STUDENTKA III-GO ROKU
WYDZ. ARCHITEKTURY PWz.

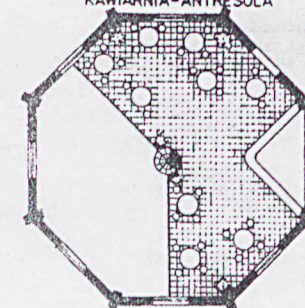
ELEWACJA

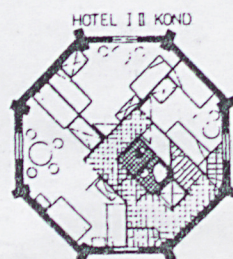
BIURO PODRÓŻY

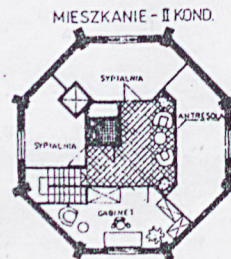
KAWIARNIA - I KOND.

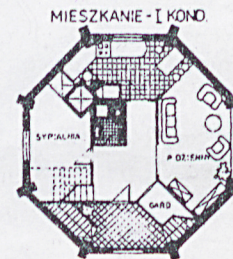
KAWIARNIA - ANTRESOLA

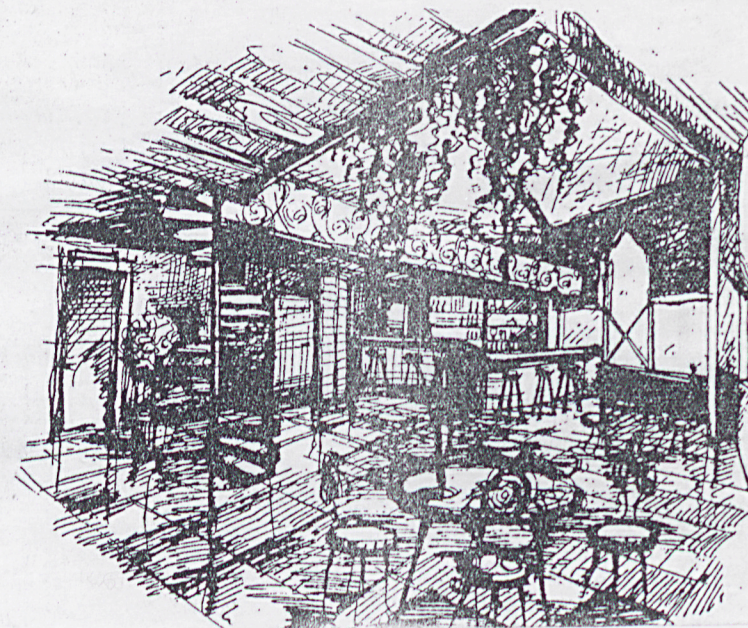
HOTEL II KOND.

MIESZKANIE - II KOND.

MIESZKANIE - I KOND.

1. Miejscowość

WROCŁAW - GĄDÓW

2. Obiekt

**WODOCIĄGOWA WIEŻA
CIŚNIEŃ - KOLEJOWA**

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja fotograficzna

1. Widok wieży ciśnień od zach., neg. 300/630/4

2. j.w., neg. 300/628/4

VERTE!

3. Trzon i głowica wieży od zach., neg. 300/630/5

4/5. - Elewacje trzonu i głowicy wieży, neg. 300/630/3 i 300/629/5

Wkładkę założył: dr Stanisław Januszewski 30 wrzesień 1994 r.

Miejsce przechowywania negatywów: BSIDZT S. Januszewski

1. Miejscowość

WROCŁAW - GĄDÓW

2. Obiekt

**WODOCIĄGOWA WIEŻA
CIŚNIEŃ - KOLEJOWA**

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja fotograficzna

1. Podstawa wieży ciśnień od wsch., neg. 300/629/3

2. Wejście do wieży ciśnień, neg. 300/630/2

3. j.w., neg. 300/628/5

VERTE!

4. Wieża ciśnień od wsch., neg. 300/629/4

5. Głowica, neg. 300/629/2

3. Jedno z zamurowanych okien piwnicy, neg. 300/630/1

Wkładkę założył: dr Stanisław Januszewski 30 wrzesień 1994 r.

Miejsce przechowywania negatywów: BSIDZT S. Januszewski

